

Internasjonal finans og trender i jordbrukets verdikjede

AgriAnalyses Internasjonale seminar, Oslo 15. februar 2019

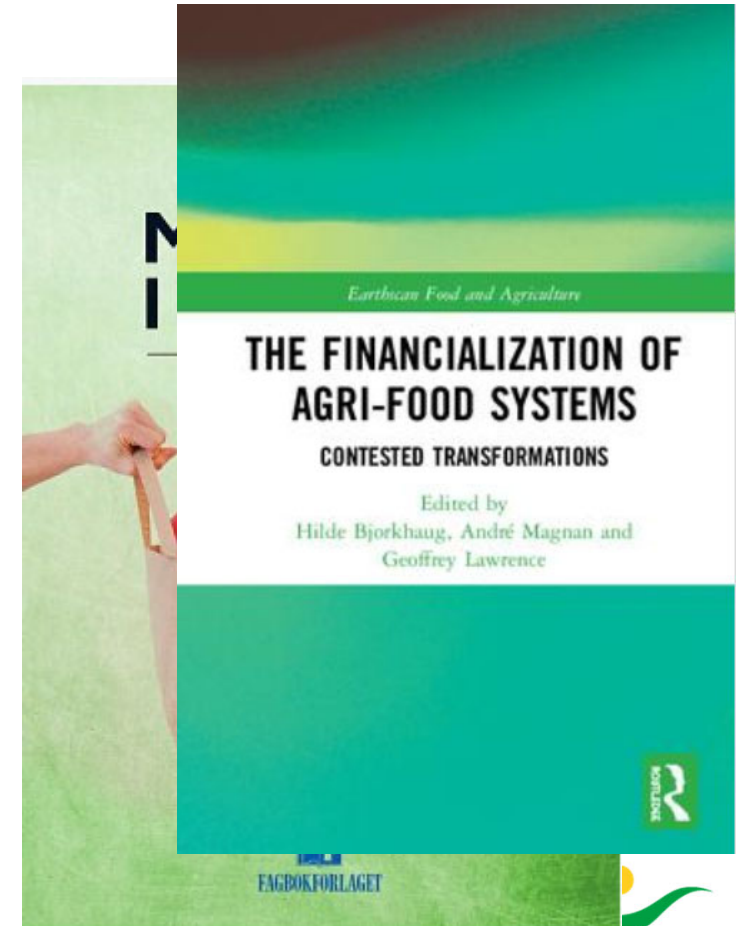
Kontakt: Hilde.Bjorkhaug@ntnu.no, tlf 97180178

Tema

- **Finansialisering – finanskapitalisme - hva er det?**
- **Finanskapitalens interesse i jordbrukets verdikjede**
- **Konsekvenser av dette nasjonalt og internasjonalt**

Mitt utgangspunkt

- Forskning på **matmakt** i Norge og internasjonalt
- **Supermarkedenes** integrasjon i matkjeden / jordbrukets verdikjede
 - EMV, egen regulering, sertifiseringsordninger ...
- Investeringselskapers **oppkjøp** og integrasjon verdikjeden
- Oppkjøp av jordbruksjord, **jordvern**...
- **Finansialisering**
 - I matindustrien og i jordbruk og skogbruk
 - Vekst etter mat- og finanskrisen 2008, økt fokus på klima
- Perspektiv: Politisk økonomi/økonomisk sosiologi (økonomiens rolle i sosiale strukturer)

Frogs, fuel, finance or food? Cultures, values, ethics, arguments and justifications in the management of agricultural land (FORFOOD)

Funding: 2013-2018

Cultural conditions underlying social change (SAMKUL)

Hilde Bjørkhaug, Katrina Rønningen, Heidi Vinge og Jostein Brobakk, Centre for Rural Research

Siri Øyslebø Sørensen CRR/NTNU

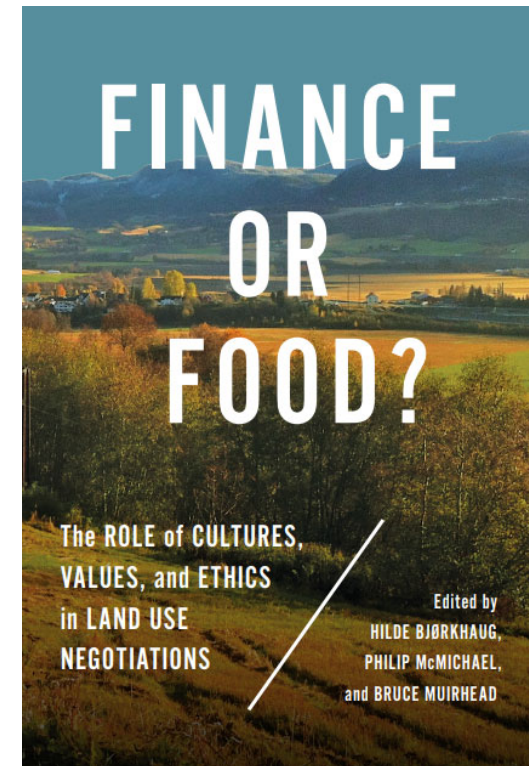
May Thorseth, Siri Granum Carson og Allen Alvarez , NTNU

Philip McMichael, Cornell University

Bruce Muirhead, University of Waterloo

Geoffrey Lawrence, University of Queensland

www.forfood.bygdeforskning.no

Hva er finansialisering?

- Finansialisering beskriver en **ny kapitalistisk periode** preget av en overgangen fra at produktiv/skapende kapital til finanskapitalens dominans over økonomien
- Finansialisering kjennetegnes av (1) den **økte betydning** finanssektoren har fått sammenlignet med den «virkelige» økonomiske sektoren, 2) **overføring av inntekter** fra den «virkelige» sektoren til finanssektoren (Palley 2008)
- Er en prosess der finansaktører, logikker og prosesser utøver økende innflytelse på **både det økonomiske og det sosiale livet** (Epstein 2005)

Kilder:

Epstein, G. (2005) *Financialization and the World Economy*, Edward Elgar, Cheltenham

Palley, T. (2008) 'Financialization: What it is and why it matters', in E. Hein., T. Niechoj., P. Spahn and A. Truger (eds) *Finance-led Capitalism: Macroeconomic Effects of Changes in the Financial Sector*

Hva er finansialisering (forts)?

- Finansverdens språk og praksiser økt dominans
- Eiendom/bolig går fra å være en rettighet til et investeringsobjekt
- Gjeld som råvare (fortjeneste er drivkraft) (Hjertaker og Tranøy)
- Forskyvning fra "industriell ledelse" til "pengeledelse" (Røyrvik)
- Beslutninger styres av vurderinger om risiko og avkastning til aksjonærene – driver opp krav til avkastning
 - Med staten er garantist (jf Belfrage)

Kilder:

Hjertaker, I og BF Tranøy (2017) Ustabilitetens politiske økonomi. Om fremveksten av finanskapitalisme

Røyrvik EA (2011) The Allure of Capitalism

Claes Belfrage og Markus Kallifatides (2017) Finansialiseringen av Sverige: På väg mot nästa kris.

Nye og innflytelsesrike aktører og virkemidler

- Rike individer
- Stater
- Institusjoner / organisasjoner ER eller INVESTER i
 - Derivater (futures, forwards, swaps, warrants, opsjoner ..)
 - Private Equity (seed-, venture-, buy-up-funds)
 - Hedgefond
 - Pensjonsfond
 - Sovereign Wealth Funds / Store investeringsfond (f.eks. Oljefondet)

Finanskapitalens interesse for jordbrukets verdikjede

- Investeringer i alle - og nye deler - av matkjeden:
 - Matjord, innsatsfaktorer, lagring og logistikk, inspeksjon og sertifisering, matproduksjon og -foredling, varehandel, detaljhandelstjenester og Big Data
- Har hatt stor innflytelse på – (og også kompromittert) - hele verdikjeden
 - «Land-banking» - utbyggers oppkjøp av jordbruksland som holdes i påvente av å iverksette aktiviteter når det er høy etterspørsel og muligheter for god avkastning
 - Private-Equity oppkjøp / og salg av hele eller deler av verdikjeden

Kilder:

- Burton, R og H Bjørkhaug (2015) Introduksjon av ikke-mat i verdikjeden for mat i *Norsk matmakt i endring*.
- Burch, D and G Lawrence (2013) 'Financialization in agri-food supply chains: Private equity and the transformation of the retail sector', *Agriculture and Human Values*
- Lawrence G og K Smith (2018) The Concept of 'Financialization': Criticisms and Insights (I Finanzialisation of the Agri-Food Systems)
- McMichael P (2018) The 21st century land question, and its politics (i Food or Finance)

Konkurrerer ut lokale interessenter

farmlandgrab.org

the global rush for farmland and peoples' struggles against it

HOME

ABOUT

EVENTS

GALLERY

PUBLISH

SUBSCRIBE

LANGU

Australia: Have offshore players got the jump on local investors?

0

Published: 21 Nov 2018

Short URL: <https://farmlandgrab.org/28586>

Posted in: [Australia](#) [Canada](#)

TWITTER

FACEBOOK

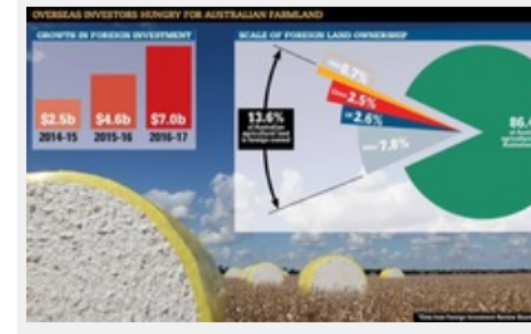
WHATSAPP

PRINT

E-MAIL

The Land | 21 November 2018

“The BFB sale has raised concerns that even if local bidders are able to raise the cash required for these deals, **they're not able to compete with the vast resources and track records of international players**”

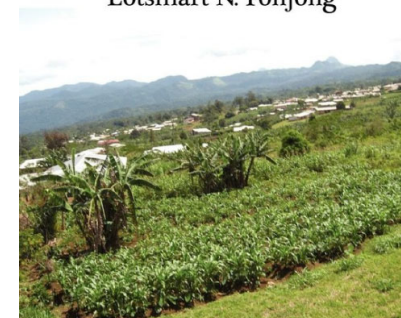
BFB's majority-owner, US private equity firm Proterra, accepted a bid of \$208 million by Canadian pension fund PSP for the mixed farming and logistics enterprise, even though the Agrinova consortium of local farmers stumped up \$270m.

Konkurrerer ut lokale brukere

- Lotsmart Fonjong: «Kvinnelige bønder kommer spesielt dårlig ut når jord dyrket på hevd, eller uten juridiske rettigheter, blir gjort tilgjengelig for oppkjøp av nasjonale og internasjonale investorer som har skaffet seg juridiske retter»
 - Mangel på alternative inntektskilder
 - Svekking av matsikkerhet
 - Svake grupper blir ytterligere marginalisert

ISSUES in WOMEN'S LAND RIGHTS in CAMEROON

Edited by
Lotsmart N. Fonjong

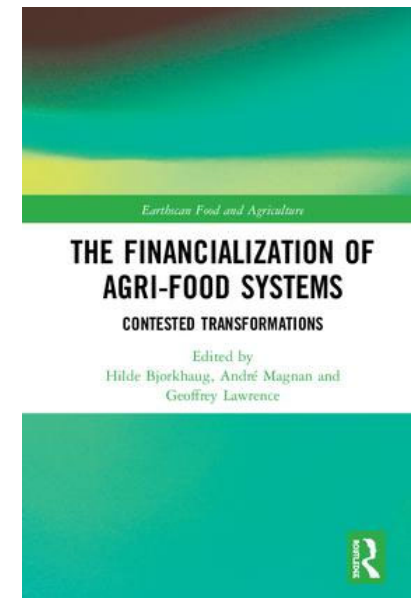
«Verdi-setting av alt» - moralske utfordringer

- Finansialisert eierskap over diskursen
 - Finansielle eliter som de eneste som er berettiget til å snakke om hvordan finansmarkeder virker
- «Verdi-setting av alt» i jakten på fremtidig fortjeneste
 - Finanselitene konstruerer *og* styrer disse verdiene - en normativ aktivitet
- Manglende bevissthet om bærekraft og levekår her og nå – når fremtidige verdivurderinger gjøres
 - «Nåtiden blir en slave av fremtiden"
- Håndhevelse av et kapitalistisk eiendomsrett og kapitalforvaltningssystem
 - Øker eksisterende ulikheter i verden

Ouma, S (2018) Opening the Black Boxes of Finance-Gone-Farming: A Global Analysis of Assetization (I Finansialisering av Agri-Food Systemer)

Profitt, bistand og etikk i offentlig finansialisering (Oljefondet og Norfund)

- Hvordan representerer fondene finansialisering, og hva er logikken og motivasjonen for investeringene?
 - Hvordan er disse fondene involvert i jord- og jordbruksrelatert økonomi?
 - Hvordan spiller etiske hensyn en rolle i forvaltningen av Oljefondet og Norfund i jordbruksbaserte investeringer?
-
- Bjørkhaug H og J Brobakk (2018) Profit, aid and ethics in public financialisation

Finansialisering? Ja

- Oljefondet sikter etter maksimalt overskudd i langsiktige, lavrisikoinvesteringer (ofte store multinasjonale selskaper) - direkte og indirekte i mat (for eksempel Nestlé)
- Norfund investerer i høyrisiko oppstartprosjekter, kapital er hovedinstrumentet - direkte i landbruks- og matvirksomhet

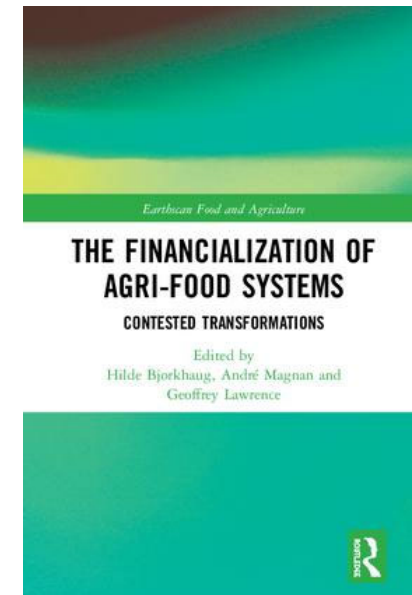
Fondene henter ut fortjeneste fra de finansialiserte investeringene, men fordelene for de land og lokalsamfunn som er verter for investeringer er tvilsomme (eksempel karbonfangst-prosjekter i plantasjer i Vest-Afrika)

Etikk? Tja

- Bør all aktivitet som påvirker matsikkerhet diskuteres langs moralske, etiske og bærekraftige dimensjoner?
 - Den finansielle elite ikke funnet å ønske økt matsikkerhet – ei heller Oljefondet (gjennom etikkrådet eller fondsforvalterne) eller Norfund (satser på CSR-prinsipp)
- "Verdi-setting av alt" diskursen som vi finner i agri-food finansialisering er problematisk – fordi få drar nytte av den
- En demokratisk etikkmodell synes å likevel å være å foretrekke fremfor forretningsetikkmodellen – fordi oponionens engasjement betyr noe

Nasjonale trender – finansialisering i jordbrukets verdikjede: Matvareindustrien

- «Endringer i eierskap og styring av norsk matvareindustri har gått under radaren. Mens dagligvarekjedenes makt er flittig debattert, så vokser oppkjøpsfondenes makt i det skjulte, noe som vil få vidtrekkende konsekvenser på sikt» Reidar Almås
- Fra dagligvarekjedenes kontroll over flere deler av jordbrukets verdikjede
- Til at også Private Equity utfordrer både dagligvarekjedene og landbrukssamvirket
- Almås R (2018) *Between Cooperative and Private Equity Capital in the Norwegian Food Sector: How do the Corporate, Cultural and Political Environments make a Difference?*
- Klimek, B (2017) *Food industry structure in Norway and Denmark since the 1990s. Path dependence and institutional trajectories in Nordic food markets*

Private Equity i matkjeden: Kjøpe opp, omstrukturere, selge

- Fordeler
 - Bidrar med sårt tiltrengt kapital
 - Fornyer og omstrukturere i selskap som har stagnert
- Og
 - Bidrar med stort utbytte til eierne i PE selskapet
- utfordringer
 - Kompromisser på sosialt ansvar (arbeiderretter og lokalsamfunn) og naturmiljø
 - utfordrer verdiene i den norske (skandinaviske) velferds kapitalismen
 - utfordrer verdiene i samvirkeorganisering

Den norske varianten av finansialisering

- Finnes i produksjoner med høy teknologisk endring og / eller høyt markedspotensial
 - F.eks. kyllingproduksjon
- Bremses av nasjonal landbrukspolitikk og lovverk
 - Regulering i hjemmemarkedet: Strukturelle vekstbarrierer i primærledd og mot import
 - Begrenset eksport
 - Regulering av jordbrukseiendom
- Begrenses av store aktørers dominans
 - Landbrukssamvirkets vedvarende status (monopol på tilbudssiden)
 - Konsentrasjon av få aktører i dagligvarehandel (monopsoni - kjøpermonopol)

Ross 308 ©Aviagen

Hva med den norske matjorda?

- Eierskapet er (skal være) lokalt – eier bruker
- Hva med opsjoner på jordbruksjord til bolig & næringsutbygging?
- Kan hensyn til etikk og moral hjelpe oss å planlegge for fremtiden utenfor dagens finanslogikk/finansialiserte diskurs?

- Takk for oppmerksomheten!

